Ulkoasiainvaliokunta

Tiistai 5.10.2021 klo 11.00—13.10

Läsnä
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd (1, 2, 3)
jäsen Katri Kulmuni kesk (4, 5, 6, 7, 8, 9) (3, 10 osittain)
jäsen Tom Packalén ps (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) (3, 11 osittain)
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd (10, 11, 12, 13) (8 osittain)
jäsen Jussi Saramo vas (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) (11 osittain)
jäsen Mikko Savola kesk (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)
jäsen Ville Tavio ps (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10) (11 osittain)
jäsen Matti Vanhanen kesk
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Atte Harjanne vihr (1, 2, 3)
varajäsen Ilkka Kanerva kok (1, 2, 3) (11 osittain)
varajäsen Markus Mustajärvi vas (1, 2, 3)
varajäsen Jouni Ovaska kesk (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Tiina Larvala
valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 16 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Valtioneuvoston puolustusselonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 8/2021 vp
Asiantuntijalausunto VNS 8/2021 vp UaV 05.10.2021 puheenjohtaja Mauri Koskela, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry Asiantuntijalausunto ; A 3

Asiantuntijalausunto VNS 8/2021 vp UaV 05.10.2021 johtaja Mika Aaltola, Ulkopoliittinen instituutti Asiantuntijalausunto ; B 3
Asiantuntijalausunto VNS 8/2021 vp UaV 05.10.2021 vanhempi tutkija Matti Pesu, Ulkopoliittinen instituutti Asiantuntijalausunto ; C 3
Asiantuntijalausunto VNS 8/2021 vp UaV 05.10.2021 tutkimusjohtaja, Dr Hanna Ojanen Asiantuntijalausunto ; D 3
Asiantuntijalausunto VNS 8/2021 vp UaV 05.10.2021 valtiotieteen tohtori Pekka Visuri Asiantuntijalausunto ; E 3

Merkittiin tiedoksi, että seuraavat asiantuntijat on kuultu epävirallisessa etäkokouksessa 17.9:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- suurlähettiläs Klaus Korhonen, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Hanna Lehtinen, ulkoministeriö

Merkittiin tiedoksi, että seuraavat asiantuntijat on kuultu epävirallisessa etäkokouksessa 24.9:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- poliittinen valtiosihteeri Johanna Sumuvuori, ulkoministeriö
- yleisen turvallisuuspolitiikan tiiminvetäjä Lauri Hirvonen, ulkoministeriö
- sotilasedustaja Mikko Heiskanen, ulkoministeriö
- puheenjohtaja Mauri Koskela, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, liite
- suurlähettiläs Teemu Tanner, ulkoministeriö
- suurlähettiläs Jukka Siukosaari, ulkoministeriö

Ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan yhteisessä kuulemisessa kuultiin seuraavat asiantuntijat:
- johtaja Mika Aaltola, Ulkopoliittinen instituutti, liite
- vanhempi tutkija Matti Pesu, Ulkopoliittinen instituutti, liite
- professori Tuomas Forsberg
- tutkimusjohtaja, Dr Hanna Ojanen, liite
- valtiotieteen tohtori Pekka Visuri, liite

Merkittiin selvitys saaduksi.

4. Valiokuntapaikkojen järjestely

Merkittiin, että edustaja Petteri Orpolle on 28.9.2021 myönnetty vapautus ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä.

Valiokuntien täydennysvaalissa 29.9.2021 ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi on valittu edustaja Elina Valtonen ja varajäseneksi edustaja Petteri Orpo.

5. Valtioneuvoston selvitys Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä uhkaaviin tekoihin liittyvistä rajoittavista toimenpiteistä

Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 5/2014 vp
Valtioneuvoston UTP-selvitys UTPJ 7/2015 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 10/2015 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 12/2015 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 3/2015 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 13/2015 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 8/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 18/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 23/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 29/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 32/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 40/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 4/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 9/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 16/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 19/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 20/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 29/2017 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 16/2018 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 31/2018 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 39/2018 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 3/2019 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 4/2019 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 11/2019 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 12/2019 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 8/2020 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 12/2020 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 27/2020 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 9/2021 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 13/2021 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 17/2021 vp ; A 5

Jatkokirjelmä UTPJ 17/2021 vp - UTP 5/2014 vp on saapunut eduskuntaan.

Valiokunta päätti perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla, että asian käsittelyyn osallistuvien valiokunnan jäsenten on noudatettava vaiteliaisuutta, kunnes asiasta on tehty neuvoston päätös.

Valiokunta hyväksyi eduskunnan kannan UaVEK 10/2021 vp: Valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

6. Epävirallinen päämieskokous 5.10.2021

Eurooppa-neuvoston ja EUn neuvostojen kokoukset EUN 78/2021 vp

Valmistelu

Merkittiin tiedoksi, että seuraavat asiantuntijat on kuultu epävirallisessa etäkokouksessa 29.9:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- pääministeri Sanna Marin
- pääministerin EU-asioiden alivaltiosihteeri Jari Luoto, valtioneuvoston kanslia
- kansainvälisten asioiden erityisavustaja Lauri Voionmaa, valtioneuvoston kanslia
- erityisavustaja Tuulia Pitkänen, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Marko Mäntylä, valtioneuvoston kanslia

Merkittiin selvitys saaduksi.

7. EU-Länsi-Balkan huippukokous 6.10. 2021

Eurooppa-neuvoston ja EUn neuvostojen kokoukset EUN 79/2021 vp

Valmistelu

Merkittiin tiedoksi, että seuraavat asiantuntijat on kuultu epävirallisessa etäkokouksessa 29.9:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- pääministeri Sanna Marin
- pääministerin EU-asioiden alivaltiosihteeri Jari Luoto, valtioneuvoston kanslia
- kansainvälisten asioiden erityisavustaja Lauri Voionmaa, valtioneuvoston kanslia
- erityisavustaja Tuulia Pitkänen, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Marko Mäntylä, valtioneuvoston kanslia

Merkittiin selvitys saaduksi.

8. Valtioneuvoston selvitys: Suomen osallistumisen vahvistaminen EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan koulutusoperaatiossa Malissa

Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 26/2021 vp
Liiteasiakirja EUTM Mali_ulkoministeriön muistio 2.9.2021
Asiantuntijalausunto UTP 26/2021 vp UaV 05.10.2021 yleisen turvallisuuspolitiikan tiiminvetäjä Lauri Hirvonen, ulkoministeriö Asiantuntijalausunto

Merkittiin tiedoksi, että seuraavat asiantuntijat on kuultu epävirallisessa etäkokouksessa 24.9:

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- turvallisuuspolitiikan ja kriisinhallinnan yksikön päällikkö Minna Laajava, ulkoministeriö
- yleisen turvallisuuspolitiikan tiiminvetäjä Lauri Hirvonen, ulkoministeriö, liite
- vanhempi osastoesiupseeri Mikko Lehto, puolustusministeriö

- osastoesiupseeri; majuri Jarkko Pelkonen, Pääesikunta

Valiokunta merkitsi saapuneeksi: ulkoministeriön lausunto 30.9.2021 (lisäselvitys) ; A 8.

Valiokunta merkitsi saapuneeksi puolustusvaliokunnan kannanoton: Suomi on osallistunut EU:n sotilaalliseen EUTM Mali –kriisinhallintaoperaatioon sen perustamisvuodesta 2013 lähtien. EUTM Malin tehtävänä on Malin asevoimien (FAMA) kouluttaminen ja neuvonanto. Ulkoasiainvaliokunnalle annetun selvityksen mukaan tarkoituksena on laajentaa EUTM Mali -operaation toiminta-aluetta G5 Sahelin alueella (Burkina Faso, Mali, Mauritania, Niger ja Tšad) ja tukea myös G5-maiden kansallisia asevoimia. EUTM Malin toimintaa ollaan parhaillaan ulottamassa myös Nigeriin. Voimassa olevan päätöksen mukaisesti Suomi osallistuu operaatioon enintään 12 sotilaalla. Selvityksen mukaan Suomi kasvattaa osallistumistaan operaatiossa noin 20 sotilaaseen vuoden 2021 aikana ja edelleen noin 55 sotilaaseen vuoden 2022 aikana. Valiokunta huomauttaa, että tällöin siitä tulee Suomen kolmanneksi suurin kriisinhallintaoperaatio Libanonin UNIFIL- ja Irakin OIR-operaation jälkeen. Vahvistukset kohdennetaan selvityksen mukaan erityisesti Nigeriin, jossa toimisi vuoden 2022 aikana noin 40 suomalaissotilasta. Selvityksessä tuodaan esiin, että vaarallisimpia suomalaisjoukkoihin kohdistuvia uhkia ovat tukikohtia vastaan tehtävät monimuotohyökkäykset, epäsuora tuli sekä välillinen uhka terrori-iskusta pääkaupunki Bamakossa. Itsemurhaiskut ovat Malissa vielä edelleen varsin harvinaisia, mutta niitä on käytetty merkittävissä iskuissa. Selvityksessä arvioidaan, että turvallisuustilanne ei todennäköisesti heikkene Keski-Malissa seuraavan puolen vuoden aikana, vaikkakin tilannetta rauhoittavat paikalliset sopimukset asukkaiden ja radikaali-islamistien kanssa sekä turvallisuusjoukkojen aiempaa kurinalaisempi toiminta ovat varsin hauraalla pohjalla.Suomen operaatio-osallistumisen näin merkittävä vahventaminen selvitysmenettelyn kautta ei ole valiokunnan mielestä ongelmaton ratkaisu. Operaation konkreettiset päämäärät, operaation toiminta-alueeseen sekä turvallisuustilanteeseen liittyvät tarkemmat kysymykset jäävät selvityksessä pitkälti auki. Valiokunta toteaa, että EUTM -operaatioon osallistuminen käynnistettiin selvitysmenettelyn kautta vuonna 2013 ilman, että koko eduskunta olisi voinut arvioida osallistumisperusteita. Selontekomenettelyä operaation huomattavan vahventamisen ja maantieteellisen laajentamisen osalta olisi valiokunnan näkemyksen mukaan vahvasti puoltanut myös se seikka, että erityisesti Afganistanin-operaation jälkeen Suomen sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen tavoitteiden ja päämäärien tulee olla täysin selvät, laajennetaan sitten nykyistä operaatio-osallistumista merkittävästi tai osallistutaan kokonaan uusiin operaatioihin. Edellä todettuun viitaten valiokunta pitää välttämättömänä, että valtioneuvosto pitää eduskunnan kattavasti ja oikea-aikaisesti informoituna siitä, miten EUTM -operaatio kehittyy jatkossa. Jos Suomen operaatio-osallistumista vielä laajennetaan, valiokunta näkee selonteon laatimisen välttämättömäksi.

Valiokunta lopetti asiantuntijakuulemisen.

Valiokunta kävi valmistavan keskustelun.

9. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2020

Kertomus K 17/2021 vp

Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten perustuslakivaliokunnalle. Määräaika: 1.12.2021.

Valiokunta päätti, ettei asian johdosta ryhdytä enempiin toimenpiteisiin.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

10. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2021 vp
Asiantuntijalausunto VNS 4/2021 vp UaV 05.10.2021 toiminnanjohtaja Maria Mekri, SaferGlobe - Peace and Security Think Tank Asiantuntijalausunto ; A 10

Valiokunnassa oli kuultavana:
- toiminnanjohtaja Maria Mekri, SaferGlobe - Peace and Security Think Tank, liite

Merkittiin selvitys saaduksi.

11. Valtioneuvoston selvitys Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanosta; Naiset, rauha ja turvallisuus

Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 28/2013 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 27/2016 vp
Valiokunnan lausunto UaVL 9/2016 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 19/2018 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 7/2019 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 16/2020 vp
UTP-jatkokirjelmä UTPJ 16/2021 vp
Asiantuntijalausunto UTP 28/2013 vp UaV 05.10.2021 toiminnanjohtaja Jaana Hirsikangas, Suomen UN Women - Finlands UN Women ry Asiantuntijalausunto ; A 11
Asiantuntijalausunto UTP 28/2013 vp UaV 05.10.2021 varapuheenjohtaja Elisa Tarnaala, Suomen UN Women - Finlands UN Women ry Asiantuntijalausunto ; B 11
Asiantuntijalausunto UTP 28/2013 vp UaV 05.10.2021 vanhempi asiantuntija Eva-Marita Rinne-Koistinen, Kirkon Ulkomaanapu Asiantuntijalausunto ; C 11

Valiokunnassa olivat kuultavina:
- yksikön päällikkö Anna Salovaara, ulkoministeriö
- toiminnanjohtaja Jaana Hirsikangas, Suomen UN Women - Finlands UN Women ry, liite
- varapuheenjohtaja Elisa Tarnaala, Suomen UN Women - Finlands UN Women ry, liite
- vanhempi asiantuntija Eva-Marita Rinne-Koistinen, Kirkon Ulkomaanapu, liite

Merkittiin selvitys saaduksi.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

Merkittiin, että kokous ei enää ollut päätösvaltainen.

12. Muut asiat

-

13. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on torstaina 7.10. klo 12.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Tiina Larvala